

ACC. N:R M. 15958:1-5.

Landskap: Skåne Upptecknare: Ernst Sjögren, Tomelilla
Härad: Herrstad Berättare: " " "
Socken: Baldringe Berättarens yrke: smedmästare
Uppteckningsår: 1964 Född år 1893 i Baldringe

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Husbondfolk och tjänstefolk. s. 1-5.

LWF 105

3/2-64

Skriv endast på denna sida.

Husbondefolk och Tjänstefolkö

Jordbruket sköttes i gamla tider ganska enkelt, enligt nutida förhållande sett. Maskiner fanns ej redskapen voro en hemmagjorda. Gödning fanns ej så jorden gav ej stora skördar.

Här på orten är gårdarnas storlek olika 30-50 tunnlan, sen finns på 400-800 tunnland. Småställen hade 5 kor några kalvar svin o. får.

Husmännen hade torp vid de största gårdarna, de gjorde dagsverke 2 dagar i veckan för torpet de andra fick de betalt för, fick om de ville ta fritt en dag för eget arbete. Torparnas hustrur fick hjälpa till med om hösten när det var som brådst, annars behövde de vara hemma o sköta torpet.

Ett år var alltid regel att man fäste sig och stannade, många flera år, piga o dräng kanske gifte sig. Det var en skam att ej stanna året ut. De stadde sig $\frac{1}{2}$ Juli för nästa år: som började 24/10.

Husbunden arbete var mest o se till gårdens skötsel. Mjälpa till vid bråda tillfällen köra till närbelägna staden o köpa hem kaffe socker m.m. men framför allt fick inte brännvinskaggen glömmas, snusdosan fick sin påfyllning i affären där de handlade. Husmodern hade mer arbete hon skötte hushållet. Men på den tiden kokte man till flera dagar kål och ärter m.m.

Aug 10 5

böner. Oxar har de ej körts med här med udantag av torparna, de körde med oxar, istället för selar hade de en träram. *ok.*

Tjänarna rang var störste dräng kanske flera halvkar sen en mindre pojke på 16 år, pigor.

Arbetes fördening var att drängarna körde jorden minste drängen skötte djuren pigorna skötte mjölkningen.

Drängarna kände sig generade för att utföra mjölkningen, senare åren har de varit tvugna å göra det, nu göres det med maskiner.

Ute arbete utfördes mest av drängarna med undan tag av höstens rengöring av rotfrukter, klina lerväggar m.m.

Namn så som så som namn, ryktare, stalldräng, huggedräng, tillägg till förnamn. Slakt utfördes meät av husbonden, av grisar, får, kalvar, hästslakt utfördes av någon som hade det till yrke, köttet användes ej.

Arbetstiden var i äldre tid lång 4-5 tiden kallade husbonden var en fick besked vad han skulle göra, under trösketiden började de kl. 2. vid gårdarna började de kl. 6 de drängar som gick på dagsverke hade $\frac{1}{2}$ mil o gå, de slutade kl. 8 e.m.

1905 ändrades tiden till kl. 6.30-6.30 $1\frac{1}{2}$ tim till middagsrast, förut

hade det varit 1 rast som kallades medafton kl. 4.30-5.00 då folket och hästarna fick äta den bortogs vid den förkortade arbetstiden. Arbetstiden hos bönderna var det ingen ordning på, de gick och rörde så länge de fick sett. Fridagar fanns också efter vissa högtider om jul 4 dagar julmarknader semmar o Mickeli.

Umgänget hus bönor o tjännare var i allmänhet ganska gott, tjänarna stannade länge på sin plats, de räknades som medlämmar. Tjänarnas bostäder var för drängarnas del i stallärgan, många gånger ingång från stallen där värmen från djuren drog in eldstad saknades. Pigorna bodde i boningshuset pigkammaren eller kistehuset.

Eldstäder o brädegolv taken klädda med plattor blev de ålagda att göra omkring år 1925 även farstuga, inreddes tjänarna, drängarna hade klädaskåp pigorna kistor.

Tjänarna fick uppehålla sig i Storrstugan till de skulle lägga sig.

Husbönderna åt alltid tillsammans med tjänarna.

Far o mor satt alltid vid bordändan sen följde efter som de vore stora drängen först. Folkastua kom på senare år, då gjordes den

stora stugan till finrum det varför 60 års sedan.

De stora gårdarna har alltid haft sådan, här på herrgården finns den i källaren. Herrskapen åt inte med tjänarna. Kosthållet på gårdarna kunde vara olika beroende på husmodern, eller om där var råd den bestod mest av kokt mat fläsk för det mesta, kål, bruna bönor flera dagar, samt potatis, som äts 2 gånger minst om dagen. Kött fick var o en på sin tallrik till middag, sen fick de äta bröd m.m.

Julen var nog största högtiden då tjänarna fick vara med husböndernas festligheter. Festligheter för ungdomen förekom och då alla fick vara med, dansade på logarna sen bjöds på smör fett sill brännvin bröd, kanske Kaffe.

Gårdarna bjöd på höstagille med samma rätter.

De berättas att att på en gård bjöd patron till bord, varen så goda smörj fett på brödet å tag sill till.

Tjänstefolket kom till stor del av statfolkets barn som ganska fort fick flyga ur boet för vaktepojkar under skollovet, flickorna fick passa småbarn.

^d Många av ^dbonsöner där syskonen var många fick ge sig ut o tjäna.

Giftermål mellan tjänare o husbondefolk ^{hvar} forekom också, men då måste de ha varit tills mors o fars gillande, de hade stor bestämmande.

Husbonde välde har ju förekommet under gångna tider, best i form av ^{mygl}, men på senare tider har det ej gått lyckligt. Åtgärder för att tjänarna skulle stanna var att de ej fick utlönen, som de fick ut i småsummor, många gånger hade ej fått ut mer än hälften när året var till ända den 24/10 Mekeli som då gjordes opp.